

Závěr

Vícesložkový kapitálový přístup je v této studii naznačen v konceptu, s cílem přinést informaci o jednom z možných náhledů na odhad bohatství zemí. Akcent je kladen na informace a možnosti měření, resp. odhadu, bohatství podle úrovně kapitálu přírodního, produkčního a nehmotného - tj. lidského, společenského a finančního, primárně tedy nikoli na analýzu a vzájemné vazby mezi těmito kapitálovými složkami.

Metodickým podkladem byla studie Světové banky nazvaná „Where is the Wealth of Nations? Measuring Capital for the 21st Century“, která přináší nový pohled na bohatství světa a zemí na přelomu tisíciletí (data za Českou republiku u jednotlivých indikátorů jsou použita z různých dostupných zdrojů). Nový odhad celkového bohatství národů na základě současné hodnoty budoucí spotřeby zviditelňuje společenské a environmentální náklady vývoje, které nebyly zachycovány v tradičních ekonomických rozborech. Poznatky ze studie Světové banky prohlubují chápání vztahu mezi hodnotou a skladbou celkového bohatství národa a jeho schopností se dále rozvíjet.

Největší podíl světového bohatství tvoří podle týmu environmentálního ekonomy Světové banky K. Hamiltona tzv. nehmotný kapitál. Velikost tohoto podílu nelze měřit přímo, ale hodnota vyplývá z rozdílu mezi celkovým bohatstvím a produkčním a přírodním kapitálem. Zvyšování a zkvalitňování lidského kapitálu je jedním z faktorů determinujících úspěšný hospodářský vývoj každé země. Lidský kapitál měřený především ukazateli zdraví a vzdělání je součástí nehmotného kapitálu. Velkou roli v procesu prohlubování znalostí a dovedností hraje mimo jiné i osvojování informačních a komunikačních technologií a to všemi vrstvami společnosti. Základním fundamentem ovlivňujícím kvalitu a kvantitu lidského kapitálu je rovněž zdraví a péče společnosti o něj. Společenský kapitál jako další složka nehmotného kapitálu rovněž přispívá ke zvyšování bohatství zemí. A to především ve formě zlepšování fungování veřejných institucí, rozvíjení informační společnosti (informační sítě) a také zapojením občanů do politických procesů a budování občanské společnosti.

Finanční kapitál jako součást tzv. nehmotného kapitálu ukazuje nejprůkazněji svoji váhu, tak jak se vyvinula postupem času ve struktuře globálního bohatství, v časech vysoké ekonomické konjunktury či naopak v dobách recese. Jeho změny byly spouštěčem Velké deprese ve 30. letech minulého století a také poslední velké krize (s prvopočátky ve druhé polovině roku 2007) propuknuvší plně na podzim roku 2008. Důsledky pro reálnou ekonomiku jsou pak zpravidla přímo úměrné změnám objemu finančního kapitálu. Jak se ukázalo, finanční kapitál je akcelerátorem ekonomického růstu v rostoucích fázích cyklu, v sestupných fázích má pak schopnost tlumit či naopak působit směrem k prohlubování ztráty dynamiky či přímo ekonomickému poklesu. Hlavní roli v těchto procesech hrají úvěrové expanze či restriktce odrážející hodnocení rizika, které je rovněž klíčovým faktorem vývoje světových i národních kapitálových trhů, kde může hrát významnější roli než ekonomické a korporátní fundamenty.

K dosažení ekonomické vyspělosti je žádoucí v hospodářství nakumulovat dostatečnou zásobu produkčního kapitálu zejména ve formě fixního kapitálu. Z hlediska struktury bohatství produkční kapitál ovšem není tak významný, jelikož tvoří zhruba jeho šestinu až sedminu. Důležité je samozřejmě sledovat vývoj nejen stavového ukazatele zásoby, ale také ukazatel tokový – ukazatel tvorby. S tvorbou a zkvalitňováním produkčního kapitálu významně souvisí schopnost dané ekonomiky nejen inovace přijímat, ale také je vytvářet a aktivně podporovat jejich tvorbu například vhodnou strukturou financování.

Vybavenost ekonomiky přírodním kapitálem je do značné míry determinována historickým vývojem. Kvantita i kvalita přírodních zdrojů, půdy i ekosystémů tvoří velkou část bohatství především u méně rozvinutých zemí, naopak pouze několik procent u zemí vyspělých. Studie Světové banky upozorňuje na alarmující skutečnost, že v zemích závislých na příjmech z přírodních zdrojů (například z ropy) hodnota tohoto kapitálu může být negativní a udržitelný rozvoj těchto zemí je ohrožen. Ze studie dále vyplývá, že pojetí udržitelnosti rozvoje je rozdílné v závislosti na vývojovém stadiu země. Akumulace produkovaných přírodních statků se ukazuje být důležitou pro další růst rozvojových zemí, zatímco rozvoj technologií a institucí je hnací silou rozvoje vyspělých zemí.

I přes poměrně široký záběr mapující kapitálové složky světového bohatství však nejsou v této předkládané práci ani v podkladových zdrojích více zmíněny některé významné indikátory kapitálových složek – jde především o energetiku a také pitnou vodu jako součást přírodního bohatství, jejíž význam je vázán především na některé regiony světa. Stejně je tomu u přírodního kapitálu v podobě půdy. U produkčního kapitálu si zasluhuje více pozornosti ta část fixních aktiv, která se týká obydlí a věcí s nimi spojených. Opět především regionálně lze pak nahlížet na potravinový problém.

Tato okolnost dokládá, že rovněž vícesložkový kapitálový přístup k odhadům bohatství světa má kromě dalších konceptů jeho měření do budoucna otevřený prostor pro interdisciplinární výzkum a bude předmětem důkladných analýz.